

Wereldgebedsdag (1994)

Pia Tiemersma-Prins interviewt Sieth Delhaas

Geloven op Maandag, februari 1994

Pia Tiemersma-Prins, lid van het Nederlandse en het Internationale Comité Wereldgebedsdag interviewde Sieth Delhaas, die sinds 1988 de liturgie vertaalt en bewerkt voor Nederland.

Inleiding

In 1887 heeft een Amerikaanse vrouw uit beweging met al die immigranten die naar haar land kwamen, het initiatief genomen tot Wereldgebedsdag. Sinds 1929 wordt deze traditie in Nederland gevierd. Ons land telt zo'n duizend plaatselijke comités en jaarlijks worden er ruim zestigduizend liturgieën gedrukt en verspreid voor de oecumenische viering op de eerste vrijdag in maart. Vrouwen en mannen in honderdzeventig landen zijn in de loop, der jaren deze dag mee gaan vieren.

Jij bewerkt de liturgie onder verantwoordelijkheid van de liturgiecommissie. Wat houdt dat in?

Elk jaar wordt de liturgie voorbereid en samengesteld door een groep vrouwen in een land, aangewezen door het Internationale Comité, die hen ook het thema heeft aangereikt. Die liturgie wordt door het Internationale Comité besproken en gaat in het Engels naar de landelijke comités. Vervolgens gaan de landelijke comités de liturgie vertalen en bewerken voor de viering in het eigen land. Afgezien van de vertaling in het Nederlands moet er aan zo'n liturgie meestal heel wat gebeuren omdat de manier van vieren binnen het christendom heel verschillend is. Mijn taak is, zo juist mogelijk de bedoelingen van de vrouwen, die deze liturgie hebben samengesteld, weer te geven.

Er wordt rondom de liturgie nogal wat informatie over het betreffende land gegeven. Hoe kom je daar aan?

De laatste jaren komt er gelukkig veel meer bruikbare informatie van de vrouwen zelf uit het betreffende land: hoe de politieke, economische, sociale en religieuze omstandigheden zijn. Die hebben we nodig om de liturgie in de geschiedenis van deze tijd te plaatsen.

Voor dit jaar hebben Palestijnse christenvrouwen de liturgie samengesteld. Door de jarenlange conflicten tussen de Staat Israël en de gebieden waar deze vrouwen wonen, lijkt mij dit een heikel onderwerp. Hoe ben je daarmee omgegaan?

De liturgie en de werkfolder voor de Wereldgebedsdag op 4 maart a.s. zijn aan te vragen bij de Stichting Nederlands Comité Wereldgebedsdag. Het comité en ik hebben ons daar grondig op voorbereid. We waren ons bewust van de problemen die het aan het woord laten komen van Palestijnse vrouwen zouden kunnen opleveren in kerkelijke kringen. Juist in dit geval

vinden wij het belangrijk dat vrouwen zelf wereldwijd kunnen zeggen wat hen bezielt en bezighoudt.

In de werkfolder bij de liturgie geef je adviezen voor de plaatselijke wereldgebedsdag-comités. Is dat altijd hetzelfde?

De liederen en de muziek geven soms aanleiding tot kritiek van mensen in het land. Sommigen hechten erg aan oude liederen. Maar in de Wereldgebedsdag-traditie willen we ook de prachtige nieuwe liederen een kans geven die spreken over geloofsbeleving uit onze tijd. Die vernieuwing is er op het hele liturgische gebied.

Nieuwe vormen, experimenten, muziek en uitbeelding van wat gezegd wil worde, krijgen een kans. Daarbij worden de symbolen steeds aangepast aan de liturgie van dat jaar. Alleen door steeds te vernieuwen kan deze zinvolle, meer dan honderdjarige traditie, voortgaan. Want juist vandaag is wereldwijd onderlinge betrokkenheid en solidariteit nodig tussen mensen die telkens opnieuw in de knel komen te zitten.

Bij bovenstaand interview past onderstaand artikel

Gebedsdag: bidden om standpunt in te nemen

Trouw, Koert van der velde - 5 maart 1994

De bewoners van bejaardenhuis De Kimme in Amsterdam-Noord zitten al in de kerkzaal. De laatsten worden nog binnengereden. Oude mensen met gebreken, klachten en problemen. Al is de ellende hier soms ook heel dichtbij, deze dag staat in het teken van het lijden ver weg: dat van Palestijnse vrouwen. Op je woorden passen dus, weten de dames van de organisatie: dit onderwerp is gevaarlijk.

Voordat je het weet, blijken goede bedoelingen discriminerende vooronderstellingen te bevatten. Op de pers zitten ze daarom niet te wachten en het maken van foto's is al helemaal ongewenst. In de zaal is de stemming goed. Er zijn wel honderd mensen. "Het wordt vast een mooie dienst", zegt een vrouw. "En het breekt de dag een beetje, niet waar?" antwoordt een ander.

"Salaam", begint de liturge. De kerkgangers: "Sla op mijn zwakke smeken acht en red mij van de hete jacht. Die mij vervolgen in de strijd, geven geen ogenblik respijt."

"Vandaag wensen heel wat moeders dat ze nooit hadden gebaard", actualiseert de liturge de woorden die Jezus richtte tot de wenende vrouwen die hem begeleidden op weg naar het kruis. Allen zingen: "Heer, help deze moeders en geef hun uw vrede." En: "Heer, help ons een standpunt in te nemen tegen wat slecht, onderdrukkend en onrechtvaardig is." De liturge: "Kom en zie de verbijstering en het verdriet van ouders en verwanten, als ze de gemartelde en verminkte lichamen van hun geliefden thuis krijgen." Ten slotte bidden de aanwezigen "voor alle mensen waar ook ter wereld, maar speciaal voor de inwoners van het Midden-Oosten".

In veel kerkgebouwen komen kleine groepjes bijeen, maar de kerkzalen van de bejaarden- en ziekenhuizen die meedoen, zitten stampvol. Niet alleen in Nederland maar ook in 180 andere landen bidden christenen van allerlei slag op Wereldgebedsdag het gebed van een groep onderdrukte christelijke vrouwen uit een van die landen. Dit jaar zijn de Palestijnse vrouwen aan de beurt.

De liturgie viel niet overal goed. Hanneke Gelderblom, secretaris van het Ojec, het overlegorgaan van joden en christenen: “Van de gebruikte liturgie gaat de suggestie uit dat de wenende vrouwen Palestijnse vrouwen zijn en de soldaten van toen de Israëliërs van nu. Hierdoor kan het oeroude anti-joodse vooroordeel dat de joden Christus hebben vermoord, opnieuw de kop op steken. Als ik een christelijke vrouw was, zou ik me doodschamen over deze liturgie. Als joodse vrouw die bijna tien jaar bezig is begrip te kweken tussen joden en Palestijnen, ben ik gewoon boos.”

Feministische theologe Sieth Delhaas, die het Palestijnse origineel van de liturgie voor Nederland heeft bewerkt, is het niet eens met de kritiek. Ze stelt dat het verbinden van het

lijden van nu met het lijden van Christus heel normaal is. Het verhaal van Jezus mag van Delhaas dan ook best door Palestijnse vrouwen als symbool worden gebruikt. “De wenende vrouwen dus toch als Palestijnen, de soldaten als Israëliërs? ” Delhaas: “De Palestijnse vrouwen zeggen het niet expliciet. Denk maar wat u wilt.”

Volgens Delhaas verwarren sommigen de begrippen joden en Israël. “Niet de joden klagen wij aan, maar de schandelijke politiek van de Israëlische overheid.” Ze vindt het jammer “dat sommigen zo bang zijn voor antisemitisme dat ze het grote verschil tussen de twee uit het oog verliezen.”

Gelderblom heeft er geen moeite mee dat Palestijnse vrouwen hun lijden met de verhalen van Jezus in verband brengen. “Wel met het simplisme van een bevrijdingstheologie die wereldproblemen terugbrengt tot het sjabloon van onderdrukte en onderdrukker.” Ze vreest dat dat leidt tot haat en geweld. “Christenen moeten ook de Palestijnen oproepen tot verzoening.”

Feitelijk is het verschil tussen joden en Israël groot, geeft Gelderblom toe, maar emotioneel niet. “Ik ben bang dat met Delhaas' conclusie dat de Israëlische regering zich schandig gedraagt, alle joden weer verantwoordelijk worden gesteld.”

De Israël-organen van de Samen-op-Wegkerken konden zich wel vinden in de bezwaren van joodse zijde. Ze hebben zelfs opgeroepen de liturgie van Delhaas niet te gebruiken. Delhaas verklaart deze houding uit schuldgevoel. “De houding van de Europese mannenkerk en -theologie tegenover de joden heeft in het verleden niet gedeugd. Maar wij vrouwen van de Wereldgebedsdag voelen ons hier niet verantwoordelijk voor. Wij zoeken naar nieuwe wegen van verbondenheid. Laten we goed naar de Palestijnse vrouwen luisteren, en tegelijkertijd de uitdaging aannemen van de discussie met joodse groepen.”

Gelderblom vindt het naïef te denken dat je met een schone lei kan beginnen. “Ook al ben je persoonlijk niet schuldig aan wat jouw kerk in het verleden misdeed, je kunt je niet aan de verantwoordelijkheid onttrekken en je dient ervoor te zorgen dat het zich niet herhaalt. Wie

niet herinnerd wil worden aan de fouten van het verleden, loopt het risico ze in het heden weer te maken.”

“Wij vonden het dit jaar wel een moeilijke liturgie”, zegt mevrouw Schul, de hoofdliturge van de dienst in De Kimme. “Ze was een beetje schraal.” In de kerkzaal hangen ook geen collages van de voorbereidingsgroep. Lijm en schaar waren deze keer gebruikt voor de liturgie: Er werden stukjes uitgeknipt en extra woordjes ingeplakt. “We wilden de mensen in de zaal die contact hebben met Israël, niet kwetsen”, legt mevrouw Schul uit.

Het Amsterdamse comité had de bijna twintig plaatselijke groepen aangeraden de suggestie te vermijden dat de soldaten die Jezus naar het kruis leidden, voor Israëlische soldaten konden worden aangezien. Daarom was het woord 'Romeinse' ingevoegd en 'joodse' bij de wenende vrouwen. “Vindt u dan ook dat de liturgie antisemitische trekken had?” Schul: “Och, daarvan heb ik weinig verstand. We willen gewoon met z'n allen samenzijn en bidden, meer niet. Maar ik praat er liever niet verder over. Belt u maar een theoloog.”